

Thai A: language and literature – Standard level – Paper 1
Thaï A : langue et littérature – Niveau moyen – Épreuve 1
Tailandés A: lengua y literatura – Nivel medio – Prueba 1

Friday 8 May 2015 (afternoon)
Vendredi 8 mai 2015 (après-midi)
Viernes 8 de mayo de 2015 (tarde)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write an analysis on one text only.
- It is not compulsory for you to respond directly to the guiding questions provided. However, you may use them if you wish.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez une analyse d'un seul texte.
- Vous n'êtes pas obligé(e) de répondre directement aux questions d'orientation fournies. Vous pouvez toutefois les utiliser si vous le souhaitez.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un análisis de un solo texto.
- No es obligatorio responder directamente a las preguntas de orientación que se incluyen, pero puede utilizarlas si lo desea.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

จงวิเคราะห์บทความ ๑ บทความ จากบทความที่ให้ต่อไปนี้ ในการวิเคราะห์นี้ ควรอธิบายความสำคัญของบริบท ผู้รับสาร และ วัตถุประสงค์ รูปแบบและลักษณะการเขียน

เรื่องที่ 1

ข้าวและชาวนาไทย

พื้นแผ่นดินสยามอันงดงามของเราได้รับการยอมรับว่าเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผืนนากว่าหกสิบล้านไร่คือแผ่นดินอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษของเราใช้เป็นปลูกข้าวหล่อเลี้ยงชีวิตลูกหลานไทยมาจนถึงทุกวันนี้ คนไทยมีความผูกพันกับอาชีพชาวนา ไม่ว่าเวลาจะเลยผ่านไปเนิ่นนานสักเพียงใด แผ่นดินไทยก็ยังมีปลูกข้าวทำนาอยู่

- 5 เสมอ หลายคนเคยบอกว่าชาวนาจะทำนาไปทำไมกัน ทำไปก็ไม่รวยยังคงยากจนเช่นเดิม แม้ว่าข้าวจะมีราคาสูงขึ้นสักเพียงใดแต่ชาวนาไทยก็ไม่ได้มีชีวิตที่ดีขึ้นเลย แต่จะมีใครคิดบ้างว่าถ้าหากพวกเขาไม่ทำนาแล้วเราจะเอาข้าวที่ไหนกิน แม้รายได้จากการขายข้าวจะมีเพียงน้อยนิดแต่คุณค่าของข้าวที่พวกเขาปลูกมันมีค่ามากมายมหาศาล ผู้ใหญ่มักจะบอกให้เด็กๆเห็นคุณค่าของข้าวที่มี ไม่กินทิ้งกินขว้าง มีคำพูดที่ติดปากบอกเล่ากันมาอย่างที่ได้ยินบ่อยๆว่า
- 10 ข้าวทุกจาน อาหารทุกอย่าง
อย่างกินทิ้งขว้าง เป็นของมีค่า
ผู้คนอดอยาก มีมากหนักหนา
สงสารชาวนา เด็กตาดำๆ

ฉันเป็นเด็กต่างจังหวัดยอมเข้าใจได้ดีว่าวิถีชีวิตการเป็นชาวนานั้นเป็นอย่างไร เมื่อตอนที่ฉันยังเด็ก

- 15 ฉันเคยช่วยยายทำนา ตอนนั้นยังไม่รู้อะไรมากนัก แต่จำได้ว่าฉันมีความสุขมากกับการได้ทำนาและเห็นข้าวที่ฉันปลูกเองกับมือขึ้นโตขึ้นมาเป็นรวงข้าวสีทองอร่ามตา ในช่วงหน้าหนาวที่ลมหนาวพัดมาก็เป็นสัญญาณว่าได้เวลาเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ข้าวในนาจะสุกเป็นสีเหลืองทองอร่ามทั่วท้องทุ่ง มองดูแล้วมันทำให้มีความสุขอย่างบอกไม่ถูก ฉันเองแม้ไม่ใช่ชาวนายังมีความสุขได้เพียงนี้ คนที่เขาเป็นชาวนาเขาคงมีความสุขมากกว่า ฉันหลายร้อยเท่า นอกจากนี้ฉันยังจำได้ว่ายายของฉันเคยนำตอซังข้าวมาทำเป็นเครื่องดนตรีเล็กๆ ยายเรียกมันว่า “ปี่ซังข้าว” ซึ่งมันทำให้ฉันมีความสุขและสนุกมาก

แต่ทุกวันนี้ภูมิปัญญาต่างๆได้เริ่มลดเลือนหายไป อาจจะเป็นเพราะคนไทยในทุกวันนี้ได้มองข้ามอาชีพชาวนาและหันไปประกอบอาชีพอื่นแทน แต่ก็ยังมีประเพณีบางอย่างที่ยังคงหลงเหลือและปฏิบัติกันมาจนถึงทุกวันนี้ เช่น ภาคกลางมีประเพณีแห่นางแมวขอฝน ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว ประเพณีทำบุญลาน ประเพณีทำขวัญข้าวหรือทำขวัญแม่โพสพ ซึ่งคนไทยเชื่อว่าต้นข้าวมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกว่า “แม่โพสพ” สถิต

- 25 อยู่ ซึ่งแม่โพสพจะช่วยดูแลให้ต้นข้าวออกรวง แข็งแรง เมล็ดเยอะ ชาวนาจึงเคารพกราบไหว้แม่โพสพ นอกจากนี้ภาคอีสานก็ยังมีการโยนกรกโยนสาก ประเพณีบุญข้าวประดับดิน ประเพณีทำบุญข้าวสาก ประเพณีบุญข้าวจี๋และที่สำคัญคือ ประเพณีบุญบั้งไฟซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ฉันเองก็เคยได้ร่วมประเพณีเหล่านี้มาบ้างแล้ว ส่วนภาคเหนือก็มีพิธีแฮกนา พิธีทำขวัญข้าวต้น ประเพณีสู้ขวัญควาย ภาคใต้เองก็มีประเพณีสวดนา ประเพณีแรกปักดำ ซึ่งประเพณีที่กล่าวมานี้ต่างก็แสดงให้เห็นว่าคนไทยเรามีความผูกพัน

30 กีบอาชีพชาวนามาเนิ่นนานแล้ว ฉันคิดว่าเราควรส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม อาชีพชาวนาหันต่อไป ดังกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า

ข้าวต้องปลูก เพราะอีก๒๐ ปีประชากรอาจจะ ๘๐ ล้านคน ข้าวจะไม่พอ ถ้าลดการปลูกข้าวไปเรื่อยข้าวจะไม่พอ เราจะต้องซื้อข้าวจากต่างประเทศ เรื่องอะไรประชาชนคนไทยจะยอมคนไทยนี้ต้องมีข้าว แม้ข้าวที่ปลูกในเมืองไทยจะสู้ข้าวที่ปลูกในต่างประเทศไม่ได้เราก็ต้องปลูก

35

ประเทศไทยของเราได้ชื่อว่าปลูกข้าวได้อร่อยที่สุดและข้าวเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ ฉันไม่อยากเห็นว่าวันหนึ่งจากประเทศที่มีข้าวเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญต้องกลายเป็นว่าไม่มีข้าวกิน ข้าวไม่เพียงพอเพราะจำนวนชาวนามีน้อยลง ผู้คนหันไปทำอย่างอื่นกันหมด มันอาจจะจริงอยู่ที่การประกอบอาชีพอุตสาหกรรม อาชีพบริการทำให้มีรายได้สูงกว่าการเป็นชาวนา แต่ถ้าหากไม่มีชาวนา ที่เปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของชาติผู้คอยหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนหลายร้อยล้านคนบนโลกนี้ ฉันเองก็ไม่ว่าอนาคตข้างหน้าจะมีข้าวให้เรากินหรือไม่ มีหลายคนที่ถูกขึ้นมากกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของชาวนาและได้เขียนเรื่องราวความทุกข์ยากของชาวนาเอาไว้ตั้งพระราชหฤทัยของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีที่ทรงแปลจากบทกวีของชาวจีนที่ว่า

40

หว่านข้าวในฤดูใบไม้ผลิ ข้าวเมล็ดหนึ่งจะกลายเป็นหมื่นเมล็ดในฤดูใบไม้ร่วง
รอบข้างไม่มีนาที่ไหนทั้งว่างแต่ชาวนาก็ยังอดตาย
ตอนอาทิตย์เที่ยงวัน ชาวนายังพรวนดิน เหงื่อหยดบนดินภายใต้ต้นข้าว
ใครจะรู้อ่างไว้ในงานไบนั้น ข้าวแต่ละเม็ดคือความยากแค้นแสนสาหัส

45

ถึงเวลาแล้วที่วันนี้เราทุกคนต้องหันมากกระตุ้นให้ผู้คนเห็นความสำคัญของข้าวและชาวนา ช่วยทำให้กระดูกสันหลังของชาติมีความเข้มแข็ง ฉันเชื่อว่าประเทศที่มีข้าวคือประเทศที่ไม่มีวันอดตาย เราโชคดีมากสักเพียงใดแล้วที่เกิดมาในประเทศที่อุดมสมบูรณ์ “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” แล้วเราจะปล่อยให้พื้นแผ่นดินที่เคยปลูกข้าวหล่อเลี้ยงชีวิตของเรามาตั้งแต่อดีตตั้งรกร้างว่างเปล่าได้อย่างไรกัน เราต้องช่วยกันส่งเสริมชาวนาไทยให้มีชีวิตที่ดีขึ้น อย่าให้เมืองไทยเป็นเพียงเมืองที่เคยปลูกข้าวแต่จงทำให้เมืองไทยเป็นดินแดนสีทองเหลืองอร่ามของข้าวต่อไป

50

พัชรี หนองผือ (2010) “ข้าวและชาวนาไทย” จาก www.econ.mju.ac.th

- จงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการใช้สรรพนาม “ฉัน”, น้ำเสียง, และการนำเสนอข้อคิดเห็นของผู้เขียนในบทความนี้
- จงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกลวิธีการพูดถึงผู้อ่านในบทความนี้ รวมทั้งผลที่มีต่อจุดมุ่งหมายของบทความ

เรื่องที่ 2

ท่านทั้งหลายก็คงจะเห็นว่า ได้มีความพยายามที่จะส่งเสริมวรรณกรรมในประเทศไทยด้วยวิธีการจัดการประกวดหรือการคัดเลือกวรรณคดีที่เด่นโดยสถาบันต่างๆ เช่น ธนาคารกรุงเทพ เป็นต้น รวมไปถึงทั้งสมาคมและวารสารเกี่ยวกับวรรณกรรม ตลอดจนการประกวดวรรณกรรมระหว่างประเทศ เช่น ซีไรท์ ก็มีอยู่ด้วยกัน ผมเห็นว่าการกระทำเหล่านี้ควรต้องทำกันอย่างระมัดระวัง ที่ต้องระมัดระวังก็เพราะเหตุว่าเวลานี้หรือตั้งแต่ 10 ปีที่แล้วมานี้ เรามีบรรยากาศในวงวิชาการที่ก่อให้เกิดความคิดเห็นขัดแย้งกันเป็นอย่างมาก มีกลุ่มต่างๆ เป็นกลุ่มซ้าย กลุ่มขวา กลุ่มกลาง กลุ่มเหนือ กลุ่มใต้ ผมก็ไม่รู้ละ แต่ว่ามีจริง ๆ จะเห็นว่าในวงวรรณกรรมมันมีบรรยากาศเกิดขึ้นมาอย่างนี้และมีความเห็นแตกต่างกัน ซึ่งไม่มีทางรู้สึกว่าจะประสานกันเข้าได้

ด้วยเหตุนี้ แนวโน้มของนักวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันจึงเกิดมีอคติ พูดอย่างพระท่านว่า ไม่ใช่ชั่วร้ายอะไรหรอก คือผู้วิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันนั้นมักจะใช้มาตรฐานของกลุ่มของตน รู้ในหลักการหรือในลัทธิก็นิยมสรรเสริญว่าเป็นวรรณกรรมที่ดี ความคิดมีประโยชน์ ถ้าหากว่าใครไม่ตรงหรือไปตามแนวอื่น ๆ ไม่ตรงตามความคิดเห็นหรือไม่ตรงต่อลัทธิที่นักวิจารณ์เลื่อมใสก็อาจจะไม่ให้ความสนใจเลย หรือถ้าสนใจก็เพื่อมารยาท วิจารณ์ไปเนือย ๆ ไม่ส่งเสริมสนับสนุน แต่ส่วนใหญ่จะไม่อ่าน มักจะไม่สนใจเลย เพราะฉะนั้นการวิจารณ์แบบนี้ทำให้ผู้อ่านได้รับเพียงด้านเดียว คือรู้สึกว่าจะขาดมาตรฐานอะไรสักอย่างหนึ่ง

ระหว่างนี้ความแตกแยกความคิดเห็นยังมีอยู่ ก็เกิดการวิจารณ์ มีการแบ่งงานเขียนออกไปเป็นวรรณกรรมเพื่อชีวิต วรรณกรรมหน้าเนา เหล่านี้เป็นต้น คำตัดสินของคณะกรรมการไม่ว่าจากสถาบันใดหรือกลุ่มใดก็ย่อมมีผลต่อตลาดหนังสือไม่มากก็น้อย โดยมากคำวิจารณ์ออกมาได้ดีความกันว่อย่างนี้เพื่อชีวิตอย่างนั้นเป็นหน้าเนา คนอ่านก็ออกจะลังเล ออกจะสงสัยว่าจะซื้ออะไร ความจริงอยากจะอ่านหน้าเนาเพราะมันสนุกแต่ก็อาย อายก็ต้องไปอ่านวรรณกรรมเพื่อชีวิต อ่านไปได้ห้าหน้าก็กลับ นี่เห็นใจคนอ่าน

กระผมนี้เขียนหนังสือไม่สนใจเลยว่าใครจะมาตีความว่าอะไร ผมเขียนได้แต่หน้าเนา ผมชอบคนอ่านมาก ๆ ผมหน้าเนาของผมเรื่อยมาก็ไม่เห็นเป็นไรนี่ เนื้อหันทันมือก็ไม่ได้เปื่อยไม่ได้เน่าอะไร ก็สุขสบายดี แต่คำอย่างนี้ผมรู้สึกจะออกวิตก เรามักจะตีความกันง่าย วรรณกรรมนั้นถ้าจะพูดไป จะเข้าใจกันอย่างไร เพราะเราไม่รู้ เราตัดสินกันไม่ได้ แล้วเกิดขัดแย้งกันในเรื่องของคุณค่าวรรณกรรม ควรจะมีความบันเทิงแอบแฝงอยู่ไหม มีคติอื่นแอบแฝงอยู่ด้วยหรือว่าวรรณกรรมจะต้องเป็นแต่สิ่งที่ประเทืองปัญญา โดยเฉพาะเพื่อชีวิตกันละ เพื่อชีวิตบริสุทธิ์ถูกต้อง เพื่อชีวิตที่ดีที่เหมาะสม ที่ยุติธรรม ซึ่งส่วนมากมันจะไปจบอยู่ในตาราง ถ้าจะเอาอย่างนั้นก็เอา หรือจะให้ความบันเทิงใจ อ่านไปแล้วให้ความบันเทิงใจ ได้รับความบันเทิง แต่ขณะเดียวกันแฝงคติ ปรัชญา ศาสนาหรืออะไรเข้าไป ก็ได้ประโยชน์อีกอย่างหนึ่ง หรือมีจะนั้นก็เอาแต่ความบันเทิงทำเดียว อ่านแล้ววางไม่ลง แม้วัวลูกสะแกแย่งชิงมรดกกัน ผัวไปหลงเมียหน่อย ได้เถียงกันสนุกมาก แล้วก็เอามาทำเป็นละครโทรทัศน์ ดูได้ดูดี

ทีนี้เราจะเอาอะไรเป็นวรรณกรรม เราจะไปถือเฉพาะเรื่องที่มีสาระ มีประโยชน์ในการประเทืองปัญญาเป็นวรรณกรรมเท่านั้น วรรณกรรมไทยเราก็น้อย แต่ถ้าเราไปรวมอื่นๆ เข้ามาเป็นวรรณกรรม มันก็ออกจะเลอะเทอะไปไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นวรรณกรรม หรืออะไรๆ ก็เป็นวรรณกรรมไปหมด ออกจะไม่ได้เพราะบางเรื่องที่ออกมาจากโรงพิมพ์ ออกมาจากสำนักพิมพ์นั้น อ่านแล้วมันเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเผยแพร่ คือไม่เกิดประโยชน์จริงๆ ความสนุกด้านเดียวก็รู้สึกว่ามันจะมากไป แต่ว่าบางเรื่องก็เอาจริงเอาจังต่อชีวิตกันมากเสียเหลือเกิน จนแม้กระผมเองก็ไม่สามารถจะตามได้มากนัก จะเป็นเพราะงี้หรืออะไรก็ตาม มันไม่ถึง อ่านไปก็กลับไปเลยเลิกอ่าน

เรื่องเหล่านี้แหละครับ เห็นที่จะต้องท่านครู นักปราชญ์มาอภิปรายกัน วันนี้พูดกันว่าอย่างไรผมก็อยาก ฟัง และขอนั่งฟังอยู่ด้วย อยากจะฟังว่านักเขียนอย่างผมนี้ ผมยังไม่เลิกเขียนหนังสือ ท่านครูบาอาจารย์ ท่าน ผู้มีคุณวุฒิทั้งหลายอยากจะให้ผมเป็น คือนักเขียนนั้นผมเป็นแน่ แต่อยากให้เป็นศิลปิน หรือจะต้องเป็น

40 นักปฏิรูป หรือเป็นนักปรัชญาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเป็นไปพร้อมๆ กัน และนักเขียนควรให้

ความสำคัญแก่ศิลปะการประพันธ์ หรือให้แก่นิเวศและแนวคิดในเรื่องที่ประพันธ์นั้น มากกว่า

นี่เป็นปัญหาที่จะต้องถกเถียงกัน กระผมพูดไปคนเดียวไม่มีประโยชน์เพราะไม่ใช่ความเห็นของผม คนเดียว

ความเห็นของคนคนเดียวจะยอมรับเชื่อถือโดยไม่ฟังคนอื่นนั้น เห็นจะยาก และกระผมก็ไม่อยากพูด

เพราะทุกวันนี้กระผมเป็นอะไรไปก็ไม่รู้ เป็นคนวาจาสิทธิ์ พูดอะไรเป็นนั่นไปหมดแล้ว เลยไม่พูดเลย กลัวจะ

45 เป็นนั่นนั่นแหละ ก็เลยเฉยๆ กันไป

ในเรื่องที่สำนักพิมพ์จะก่อให้เกิดความยากลำบากแก่นักเขียนได้อย่างไรนั้น กระผมมีบทความจาก

ถนนหนังสือ อยากเรียนให้ทราบว่า ท่านเพื่อชีวิตทั้งหลายนั้นผมอ่านเหมือนกันนะครับ อย่างนี้กว่าไม่อ่าน

อ่านถนนหนังสือที่อ่านเป็นคำตั้งพระเจ้าเลย ก็มีเรื่องที่ท่านพูดมาน่าฟังที่สุด คือท่านพูดถึงการประกวด

วรรณกรรมกับการพิมพ์หนังสือของสำนักพิมพ์ น่าคิด ผมจะอ่านให้ฟังเลยดีกว่า จะย่อความเดี่ยวย่อผิด

[...]

50 การให้รางวัลวรรณกรรมแทนที่จะส่งเสริมกระแสวัฒนธรรมทางหนังสือกลับไปส่งเสริมการ

แสวงหาผลประโยชน์เฉพาะบุคคล สำนักพิมพ์ต้องการพิมพ์แต่งงานที่ได้รับรางวัลหรือที่มี

แนวโน้มว่าจะได้รางวัล นักเขียนพยายามหาสูตรเขียนเรื่อง และหาวิธีการเพื่อให้ได้รางวัล

ฝ่ายนักอ่านก็คอยซื้อหนังสือที่ได้รับรางวัลนั้นมาอ่านหรือเพียงแต่มาประดับตู้เท่านั้น

นี่เป็นความเห็นที่น่าหนักใจเพราะมันออกจะจริง กระผมไม่เอนเอียง ฟังดูออกจะจริงอย่างที่เขาวาเสีย

55 แล้วล่ะครับ มันเป็นเรื่องของเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เงินมีราคาเป็นของใหญ่ เงินมาเกี่ยวข้องในชีวิตของ

เรา ไม่ว่าในวงการใด ไม่ว่าในทางใดในชีวิต แม้แต่ศาสนาที่วัดครึ่งหนึ่งกรรมการครึ่งหนึ่ง เรื่อง

ศิลปวัฒนธรรมก็กลายเป็นเรื่องเงินไปหมด

สำนักพิมพ์นั้น ธรรมดาทำการค้าเขาก็อยากได้กำไร จะไปตำหนิเขาตรงๆ ก็ไม่ถูก เขาทำการค้าเขาก็

อยากมีกำไร การค้าต้องมีเล่ห์เหลี่ยมคอยจ้องหาสินค้าที่คนจะซื้ออยากมาขาย มันก็ต้องมีการเก็งกำไร นี่ก็

60 เป็นไปตามหลักการค้า ที่พูดมานี้ ถ้าเรามองทางด้านการค้าก็น่าเห็นใจ เราอย่าไปยึดถือว่ามีประกวด

วรรณกรรมมีสำนักพิมพ์พิมพ์กันมากนั้น หรือหนังสือที่ชนะแล้วได้ราคาดี ขายได้มากนั้นจะเป็นการส่งเสริม

วรรณกรรม มันอาจจะกลายเป็นการหากำไรกันไปหมด ทั้งสำนักพิมพ์และนักเขียน ส่วนคนอ่านในที่สุดก็

คล้อยตาม อยากได้เฉพาะหนังสือที่ได้รับรางวัล

หนังสือในเมืองไทยปีหนึ่งๆ ออกมามากมายเหลือเกิน ที่ได้รับรางวัลมีเพียงไม่กี่เล่ม ถ้าคนอ่านจะ

65 สะสมหนังสือเฉพาะที่ได้รับรางวัลแล้ว วรรณกรรมอื่นๆ ที่เขาไม่ได้รับรางวัลอาจจะมีอะไรมากมาย แต่เผชิญ

ไม่อยู่ในสายตา ไม่ได้ส่งเข้าประกวดหรือไม่ได้อยู่ในสายตาของกรรมการที่ประกวด ก็ต้องสูญหายไปโดย

ไม่ได้รับความสนใจโดยตรงจากคนอ่าน นี่กระผมเห็นว่าเป็นปัญหาอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าใครหวังดีก็ควรจะคิด

หาทางแก้ไขให้ดีกว่านี้ได้

คึกฤทธิ์ ปราโมช (มปป) “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ปาฐกถาแสดงที่ธนาคารกรุงเทพ

จำกัด สำนักงานใหญ่ สีลม เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2527 ใน คึกฤทธิ์พูด : วรรณกรรมกับสังคม หน้า 71-90

- คุณมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการนำเสนอวรรณกรรมไทยและผู้อ่านวรรณกรรมตามที่กล่าวถึงในบทความนี้
 - จงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับน้ำเสียงที่ผู้เขียนใช้ในบทความนี้ รวมทั้งผลของการใช้กลวิธีดังกล่าว
-